

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 134/2022-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej ADVOKÁTSKOU KANCELÁRIOU GROŠAFT & PARTNERS, s. r. o., Puškinova 58, Modra, IČO 52 990 516, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Tomáš Grošaft, proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 268/2003 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 268/2003 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľke **priznáva** primerané finančné zadostučinenie v sume **4 000 eur**, ktoré **je** jej Okresný súd Žilina **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresnému súdu Žilina **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 268/2003 konal bez zbytočných prietahov.
4. Okresný súd Žilina **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **492,31 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka označená v záhlaví tohto rozhodnutia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 4. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 268/2003 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľka v petite ústavnej sťažnosti navrhuje, aby ústavný súd okresnému súdu prikázal v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov, a zároveň požaduje priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 6 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka podala 21. októbra 2003 okresnému súdu návrh na vypratanie pozemku a vrátenie bezdôvodného obohatenia proti odporkyni [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „pôvodná odporkyňa“). Pôvodná odporkyňa zomrela [REDAKOVANÉ]. Okresný súd ďalej konal s jedinou dedičkou pôvodnej odporkyne, a to s [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „odporkyňa“ alebo „žalovaná“). Dedičské konanie po pôvodnej odporkyni je vedené okresným súdom pod sp. zn. 30 D 144/2007 a dosiaľ nie je právoplatne skončené.

Okresný súd vyzval 22. októbra 2003 sťažovateľku na predloženie znaleckého posudku na nehnuteľnosť, ktorá je predmetom vypratania, na účely určenia výšky súdneho poplatku.

Sťažovateľka predložila 27. októbra 2003 požadovaný znalecký posudok.

Okresný súd vyzval 10. novembra 2003 sťažovateľku na predloženie ďalšieho znaleckého posudku týkajúceho sa ďalšej parcely, ktorá je predmetom vypratania. Dňa 13. novembra 2003 okresný súd vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku za návrh. Sťažovateľka súdny poplatok zaplatila 27. novembra 2003.

Okresný súd 29. mája 2006 nariadil pojednávanie na 14. jún 2006, ktoré sa neuskutočnilo.

Dňa 2. júna 2006 sťažovateľka predložila okresnému súdu list vlastníctva, čiastočne vzala späť návrh a čiastočne svoj návrh rozšírila.

Odporkyňa doručila 7. júna 2006 vyjadrenie k návrhu.

Okresný súd uznesením z 9. januára 2007 konanie v časti zastavil.

Dňa 4. januára 2007 sťažovateľka žiadala nariadiť termín pojednávania a doručila okresnému súdu zmenu návrhu.

Dňa 31. januára 2007 sťažovateľka oznámila okresnému súdu úmrtie pôvodnej odporkyne a požiadala o postup podľa § 107 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Okresný súd napadnuté konanie prerušil do právoplatného skončenia dedičského konania po pôvodnej odporkyni. Dňa 1. augusta 2007 podala sťažovateľka proti tomuto uzneseniu (vydanému vyššou

súdnou úradníčkou) odvolanie, o ktorom rozhodol okresný súd uznesením z 18. septembra 2007 tak, že uznesenie o prerušení konania zmenil tak, že konanie neprerušuje.

Sťažovateľka podala 13. februára 2008 žiadosť o nariadenie termínu pojednávania a oznámila okresnému súdu, že nerozhodol o celom návrhu z 2. júna 2006 (rozhodol o čiastočnom späťvzati návrhu, ale nie o rozšírení návrhu). Okresný súd následne o zmene návrhu (rozšírení) rozhodol uznesením z 21. februára 2008, „*t. j. takmer po jednom roku a siedmich mesiacoch.*“.

Odporkyňa 17. júna 2008 oznámila okresnému súdu, že trvá na prerušení konania tak, ako to uviedla v žiadosti z 31. mája 2006. Okresný súd uznesením z 8. júla 2008 prerušil napadnuté konanie až do právoplatného skončenia konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 14 C 20/2005. Toto konanie sa právoplatne skončilo 12. novembra 2010. Okresný súd uznesením zo 16. februára 2011 rozhodol o pokračovaní konania. Proti tomuto uzneseniu podala odporkyňa 7. marca 2011 odvolanie, sťažovateľka sa k tomuto odvolaniu vyjadrila 23. marca 2011. Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) uznesením z 19. mája 2011 uznesenie okresného súdu potvrdil.

Okresný súd nariadil 28. júna 2011 pojednávanie na 28. júl 2011. Dňa 7. júla 2011 podala odporkyňa návrh na ustanovenie právneho zástupcu podľa § 30 OSP. Vzhľadom na návrh odporkyne okresný súd zrušil pojednávanie nariadené na 28. júl 2011.

Uznesením z 15. decembra 2011 okresný súd ustanovil odporkyni právnu zástupkyňu. Právna zástupkyňa požiadala 22. decembra 2011 o zbavenie povinnosti zastupovať odporkyňu a zároveň odporkyňa 3. januára 2012 podala odvolanie proti tomuto uzneseniu. Okresný súd uznesením z 11. januára 2012 ustanovil odporkyni ďalšieho právneho zástupcu. Dňa 31. januára 2012 podala odporkyňa proti tomuto uzneseniu odvolanie. Krajský súd uznesením z 29. marca 2012 uznesenie okresného súdu potvrdil.

Dňa 5. júna 2012 okresný súd nariadil pojednávanie na 2. júl 2012, ktoré zrušil z dôvodu, že odporkyňa podala dovolanie proti uzneseniu krajského súdu. K dovolaniu sa sťažovateľka vyjadrila 3. augusta 2012. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) 5. októbra 2012 vrátil spis okresnému súdu ako predčasne predložený. Okresný súd uznesením z 8. novembra 2012 vyzval odporkyňu na doplnenie dovolania a na predloženie plnomocenstva. Odporkyňa doplnila dovolanie 29. novembra 2012. Najvyšší súd uznesením z 25. júna 2013 dovolanie odmietol.

Dňa 5. augusta 2013 okresný súd nariadil pojednávanie na 16. september 2013, ktoré zrušil z dôvodu návrhu odporkyne na prerušenie konania. Uznesením z 2. septembra 2013 okresný súd konanie o návrhu na prerušenie konania do právoplatného skončenia dedičského konania sp. zn. 30 D 144/2007 zastavil. Proti tomuto uzneseniu podala 20. septembra 2013 odporkyňa odvolanie. Krajský súd uznesením z 28. novembra 2013 uznesenie okresného súdu potvrdil.

Dňa 29. januára 2014 odporkyňa podala okresnému súdu návrh na odpustenie zmeškania lehoty. Okresný súd uznesením z 11. februára 2014 vyzval na odstránenie väd predmetného návrhu. Uznesením z 18. marca 2014 okresný súd návrh odporkyne na odpustenie zmeškania lehoty na podanie odvolania proti uzneseniu okresného súdu z 18. septembra 2007 zamietol. Proti tomuto uzneseniu podala odporkyňa odvolanie. Uznesením z 30. mája 2014 krajský súd uznesenie okresného súdu z 18. marca 2014 potvrdil.

Okresný súd zaslal účastníkom konania 26. marca 2014 prípis, v ktorom oznámil, že opätovne preskúma splnenie podmienok konania (vrátane podmienok na prípadné prerušenie konania do právoplatného skončenia dedičského konania). K predmetnému prípisu sa sťažovateľka vyjadrila 17. apríla 2014.

Uznesením z 20. januára 2015 okresný súd konanie prerušil do právoplatného skončenia konania o dedičstve po pôvodnej odporkyňi. Proti tomuto uzneseniu podala sťažovateľka 16. februára 2015 odvolanie. Krajský súd uznesením z 30. apríla 2015 uznesenie okresného súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

Okresný súd vyzval účastníkov 20. júla 2015, aby predložili svoje návrhy na dokazovanie pred určeným termínom pojednávania, ktoré nariadil na 30. september 2015. Sťažovateľka na výzvu reagovala podaním z 3. augusta 2015. Dňa 19. augusta 2015 sťažovateľka požiadala o preverenie zdravotného stavu odporkyne.

Dňa 28. augusta 2015 odporkyňa požiadala o zmenu právneho zástupcu.

Dňa 25. septembra 2015 odporkyňa požiadala o odročenie pojednávania. Okresný súd oznámil účastníkom 28. septembra 2015, že žiadosť o odročenie pojednávania považuje za dôvodnú z dôvodu realizácie práva odporkyne na právne zastúpenie (vzhľadom na uznesenie z 28. septembra 2015 o zrušení ustanovenia právneho zástupcu odporkyne).

Dňa 4. januára 2016 okresný súd nariadil pojednávanie na 16. marec 2016 a vyzval účastníkov, aby svoje dôkazné návrhy predložili najneskôr do 31. januára 2016.

Dňa 11. marca 2016 odporkyňa podala návrh na prerušenie konania a návrh na odročenie pojednávania. Dňa 14. marca 2016 okresný súd zrušil pojednávanie nariadené na 16. marec 2016.

Uznesením zo 14. apríla 2016 okresný súd návrh odporkyne na prerušenie konania zamietol.

Dňa 9. mája 2016 podala odporkyňa oznámenie o uplatnení nároku na započítanie pohľadávok, k tomuto podaniu sa sťažovateľka vyjadrila 20. októbra 2016.

Dňa 3. februára 2017 okresný súd nariadil pojednávanie na 22. marec 2017.

Dňa 14. marca 2017 podala odporkyňa návrh na prerušenie konania.

Dňa 22. marca 2017 okresný súd vykonal pojednávanie v neprítomnosti odporkyne a odročil ho na účely rozhodnutia o návrhu odporkyne.

Okresný súd oznámil 4. mája 2018 stranám, že nezistil splnenie podmienok na prerušenie konania, o návrhu odporkyne rozhodne postupom podľa § 162 ods. 3 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) v rozhodnutí vo veci samej. Okresný súd zároveň nariadil pojednávanie na 30. máj 2018. Predmetné pojednávanie sa neuskutočnilo, keďže okresný súd nemal vykázané doručenie predvolania odporkyňi. Po vykonaní pojednávania toto odročil na 19. september 2018.

Dňa 10. septembra 2018 okresný súd oznámil stranám zrušenie pojednávania z dôvodu žiadosti odporkyne z dôvodov podľa § 183 ods. 1, 3 CSP.

Dňa 24. septembra 2018 sťažovateľka zaslala vyjadrenie k návrhu odporkyne na prerušenie konania z 5. septembra 2018.

II. Argumentácia sťažovateľky

3. Podstatou argumentácie sťažovateľky je námietka, že okresný súd v napadnutom konaní, ktorého predmetom je rozhodovanie o návrhu na vypratanie pozemku a vrátenie bezdôvodného obohatenia, ani po uplynutí vyše 18 rokov meritórne nerozhodol, čím nepochybne došlo k porušeniu ňou označených práv podľa ústavy a dohovoru.

4. Okresný súd v napadnutom konaní nerozhodoval o procesných návrhoch sťažovateľky, opakovane nekonal z dôvodu obštrukčných konaní na strane odporkyne. Pojednávanie nenariadil napriek opakovaným žiadostiam.

5. Sťažovateľka k zbytočným priesťahom nijako neprispela, keďže si *„plnila povinnosti uložené jej súdom a nepodávala žiadne obštrukčné a nedôvodné procesné návrhy tak, ako tomu bolo u žalovanej.“*

6. Ku dňu podania ústavnej sťažnosti napadnuté konanie trvá 18 rokov a 3 mesiace bez jediného meritórneho rozhodnutia, čo je ústavne neakceptovateľné.

7. Vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania pretrváva u sťažovateľky pocit neistoty a vznikla jej nemajetková ujma, čím odôvodňuje návrh na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Výšku finančného zadosťučinenia sťažovateľka odvodila od rozhodnutí ústavného súdu, resp. Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v obdobných veciach.

8. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 134/2022-9 z 15. marca 2022 ju v celom rozsahu podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na ďalšie konanie.

III. Vyjadrenia okresného súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenia okresného súdu:

9. Na výzvu ústavného súdu na vyjadrenie k ústavnej sťažnosti reagoval podpredseda okresného súdu, ktorý v podaní č. k. 1 SprS 79/2022 z 28. marca 2022 uviedol, že okresný súd aj po 23. auguste 2018 vykonával procesné úkony (vzhľadom na vyjadrenie sťažovateľky v ústavnej sťažnosti, podľa ktorého posledným pre ňu známym úkonom okresného súdu bolo zrušenie pojednávania nariadeného na 19. september 2018, pozn.). Konkrétne 10. septembra 2018 okresný súd zisťoval stav konania vo veci žiadosti žalovanej o poskytnutie právnej pomoci od Centra právnej pomoci (ďalej len „centrum“) a žiadal zaslať kópiu rozhodnutia. Dňa 9. októbra 2018 poskytol okresný súd správu centru. Aktuálny stav konania vo veci žiadosti žalovanej zisťoval okresný súd opätovne 1. júla 2019. Zo zistení okresného súdu vyplynulo, že centrum rozhodlo 7. novembra 2017, o žalobe žalovanej rozhodol krajský súd 27. mája 2020 tak, že žalobu zamietol. Dňa 17. júna 2020 okresný súd žiadal krajský súd o zaslanie predmetného rozhodnutia s vyznačením právoplatnosti a zisťoval aktuálny stav súvisiaceho dedičského konania po právnej predchodkyni žalovanej (sp. zn. 30 D 144/2007). Dňa 18. augusta 2020 okresný súd opakovane

žiadal krajský súd o vyznačenie právoplatnosti špecifikovaného rozhodnutia a o ďalšiu správu o stave predmetného dedičského konania.

10. Zákonný sudca nariadil termín pojednávania na 9. jún 2022 a stranám zaslal „*predbežné právne posúdenie veci tak, aby im boli známe všetky sporné skutočnosti a na pojednávaní mohlo byť vo veci rozhodnuté.*“. Zákonný sudca tiež zdôraznil, že sťažovateľka, ktorá je činná ako advokátka od augusta 2020, s výnimkou žiadosti o určenie termínu pojednávania (september 2019) nevyužila žiaden prostriedok, ktorý by mohol viesť k náprave namietaného stavu (napr. žiadosť o podanie informácie o stave konania, nahliadnutie do súdneho spisu, sťažnosť predsedovi okresného súdu).

11. Podpredseda okresného súdu považuje napadnuté konanie za procesne zložité, keďže jeho výsledok je závislý od rozhodnutia v dedičskom konaní (sp. zn. 30 D 144/2007), v ktorom v čase podávania vyjadrenia súdna komisárka podala návrh na vydanie uznesenia. V uvedenom konaní dedička využíva zákonné a iné obštrukcie, pričom ústavný súd v konaní vydal už tri nálezy. Pre napadnuté konanie bol dôležitý aj výsledok konania vo veci žiadosti žalovanej o poskytnutie právnej pomoci centrom. O procesnej zložitosti napadnutého konania „*svedčí aj vydanie náleзов v obdobnom konaní sp. zn. 12 C/197/2004... kde sa obdobne rozhodovalo o vydaní bezdôvodného obohatenia a kde sa riešilo aj vlastníctvo spornej garáže, ktorej odstránením mala vzniknúť škoda. Spory medzi sťažovateľkou a [REDAKOVANÉ] sú poznačené množstvom vzájomných obštrukcií, ktoré výrazne sťažujú súdu konať a rozhodnúť vo veci.*“.

12. Vzhľadom na tieto okolnosti sa podpredseda okresného súdu domnieva, že dĺžka napadnutého konania je primeraná, nedošlo preto k porušeniu označených práv. Ak by ústavný súd dospel k opačnému záveru, navrhol uvedené okolnosti zohľadniť pri určení výšky finančného zadost'učinenia, keď sťažovateľkou uplatnenú sumu (päťnásobne prevyšujúcu hodnotu sporu) považuje za neprimeranú.

13. K vyjadreniu podpredsedu okresného súdu bolo pripojené aj vyjadrenie zákonného sudcu z 31. marca 2022, ktorý uviedol zhodné skutočnosti, ako uviedol aj podpredseda okresného súdu. Nad rámec uvedeného zákonný sudca poukázal na to, že od 18. augusta 2020 okresný súd nevykonal žiaden procesný úkon. V záujme zamedzenia ďalším prieťahom v napadnutom konaní zákonný sudca vypracoval 31. marca 2022 písomné stanovisko v zmysle § 181 ods. 2 CSP, ktoré spolu s predbežným právnym posúdením doručoval stranám spolu s predvolaním na pojednávanie nariadené na 9. jún 2022.

14. Zákonný sudca poukázal na stav výkonu súdництва na okresnom súde od jeho príchodu na uvedený súd (14. januára 2014). Zákonný sudca vybavuje zostatok občianskoprávnej agendy, je členom v štyroch senátoch, ktoré vybavujú ešte neskončenú exekučnú agendu. Zákonný sudca tiež poukázal na nemožnosť nariaďovať pojednávania v dôsledku ochorenia COVID-19 a súvisiacich právnych opatrení.

15. Zákonný sudca k svojmu vyjadreniu priložil špecifikované stanovisko doručované stranám sporu, resp. správu, ktorú vypracoval na žiadosť centra.

III.2. Prehľad napadnutého konania:

16. Ústavný súd pri skúmaní opodstatnenosti námietok sťažovateľky vychádzal z prehľadu napadnutého konania vymedzeného sťažovateľkou v ústavnej sťažnosti a v časti aj z prehľadu, ktorý je súčasťou vyjadrení okresného súdu. Ústavný súd konštatuje, že prehľad napadnutého

konania vymedzený sťažovateľkou a okresným súdom v zásade korešponduje s priebehom napadnutého konania tak, ako ho ústavný súd zistil z pripojeného súdneho spisu.

III.3. Replika sťažovateľky:

17. Sťažovateľka v reakcii na vyjadrenia okresného súdu v stanovisku doručenom ústavnému súdu 13. apríla 2022 uviedla, že trvá na dôvodoch ústavnej sťažnosti. Podľa sťažovateľky okresný súd nepoprel priebeh napadnutého konania, ktorý uviedla k 3. októbru 2018. Úkony okresného súdu, o ktorých sa dozvedela z jeho vyjadrenia, sťažovateľka nepovažuje za efektívne. Okresný súd bol v zásade nečinný do 1. júla 2019, keď zaslal svoju žiadosť o stave konania krajskému súdu. Okresný súd stav predmetného konania mohol zisťovať bezprostredne od krajského súdu, ktorý mu mohol zaslať rozsudok s vyznačením právoplatnosti bezprostredne po jeho vynesení.

18. Zákonný sudca pojednávanie nariadené na 19. september 2018 zrušil na žiadosť žalovanej a následne jej doručoval podania s výzvou z 10. septembra 2018.

19. Sťažovateľka poukázala na to, že zákonný sudca svoje stanovisko vypracoval až 31. marca 2022, hoci sa strany vyjadrili v septembri, resp. októbri 2018 s tým, že vo veci bolo už vykonané rozsiahle dokazovanie.

20. Námietku nevyužitia legitímnych prostriedkov nápravy namietaného stavu vyvracajú samotné stanoviská okresného súdu, podľa ktorých sťažovateľka podala 5. septembra 2019 žiadosť o nariadenie termínu pojednávania. Okrem toho aj vo vyjadrení k návrhu na prerušenie konania z 24. septembra 2018 okresný súd žiadala aj o nariadenie pojednávania.

21. Pred podaním ústavnej sťažnosti teda sťažovateľka dvakrát s odstupom jedného roka žiadala o nariadenie pojednávania. Zákonný sudca na žiadosti nereagoval, nevydal iný efektívny procesný úkon, nevydal rozhodnutie vo veci návrhu na prerušenie konania, t. j. nevykonal úkon, ktorým by stranám zaručil právo na súdnu ochranu. Okrem uvedeného sťažovateľka túto obranu okresného súdu považuje za nenáležitú. Nahliadnutie do spisu sa napr. nejaví vôbec ako efektívne na odstránenie namietaného stavu, pričom týmto úkonom by sťažovateľke vznikli náklady, ktorých náhrada by jej nebola v prípade úspechu v konaní okresným súdom priznaná (vychádzajúc z doterajšej rozhodovacej praxe okresného súdu). Sťažovateľka sa navyše viackrát telefonicky informovala o stave napadnutého konania a žiadala o nariadenie termínu pojednávania, prípadne o iný adekvátny procesný postup.

22. V zmysle judikatúry ESLP využitie sťažnosti na priedahy predsedovi súdu nie je podmienkou podania ústavnej sťažnosti, pričom uvedenú sťažnosť nemožno považovať za účinný prostriedok nápravy.

23. Sťažovateľka neakceptovala ani obranu okresného súdu o procesnej zložitosti napadnutého konania. Bez ohľadu na stav dedičského konania okresný súd mohol vykonať dokazovanie v rozsahu potrebnom na meritórne rozhodnutie a následne mohol konanie prerušiť, resp. žalobu mohol zamietnuť aj bez ohľadu na výsledok, resp. stav dedičského konania. Žalobe mohol vyhovieť aj tak, že by zaviazal žalovanú na náhradu uplatnenej sumy najviac do ceny nadobudnutého dedičského podielu. Obdobne rozhodol okresný súd vo veci bezdôvodného obohatenia žalovanej proti spoluvlastníkom nehnuteľností.

24. Neakceptovala ani námietku o vzájomných obštrukciách strán sporu, keď si nie je vedomá žiadnej obštrukcie zo svojej strany. Obštrukčné konanie možno pripísať žalovanej strane, čo konštatoval aj zákonný sudca. Náročnosti sporu rozhodne nezodpovedá doterajšia dĺžka napadnutého konania (takmer 19 rokov) bez jediného meritórneho rozhodnutia. Okresný súd od podania žaloby nepostupoval sústredene, efektívne a tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Z tohto hľadiska je uplatnená suma finančného zadosťučinenia primeraná, pričom jej výška sa odvíja od uvedených okolností a je nepodstatná, o koľko prevyšuje hodnotu sporu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

25. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže na základe podaní okresného súdu a sťažovateľky, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce zo spisu okresného súdu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

26. Podstatou argumentácie sťažovateľky je námietka porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, ktorého predmetom je rozhodovanie o návrhu na vypratanie pozemku a vrátenie bezdôvodného obohatenia, ktoré nie je právoplatne skončené ani po uplynutí takmer 19 rokov.

27. Pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy si ústavný súd osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 280/08, I. ÚS 326/2010).

28. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

29. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku.

30. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu

(povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

31. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci dospel ústavný súd k záveru, že vo veci ide o rozhodovanie o návrhu na vypratanie pozemku a vrátenie bezdôvodného obohatenia. Uvedený predmet konania predstavuje bežnú súčasť rozhodovania všeobecných súdov v občianskoprávnej agende. V predmetnej veci ústavný súd neidentifikoval prvok právnej alebo skutkovej zložitosti. Za prvok skutkovej zložitosti veci nemožno považovať ani znalecké dokazovanie na účely určenia všeobecnej hodnoty nehnuteľností (pre určenie výšky súdneho poplatku za návrh), keďže ide o štandardný prvok prítomný v uvedených typoch konania. Súčasťou prvého kritéria je aj povaha prerokúvanej veci. V uvedenej veci nejde o zjavne privilegovaný typ konania (napr. úprava práv a povinností k maloletým, odmena za výkon závislej práce, veci týkajúce sa osobnej slobody a pod.). V čase rozhodovania ústavného súdu napadnuté konanie trvalo približne 18 rokov a 6 mesiacov, pričom okresný súd v predmetnej veci dosiaľ meritórne nerozhodol.

32. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, bolo správanie sťažovateľky ako strany napadnutého konania. Ústavný súd nezistil také správanie sťažovateľky, ktoré prispelo k vzniku zbytočných prietahov v napadnutom konaní.

33. V rámci tohto kritéria ústavný súd zohľadnil okolnosti týkajúce sa žalovanej strany, ktoré nepochybne viedli k sťaženiu plynulosti a k doterajšiemu trvaniu napadnutého konania. V prvom rade sťažovateľka oznámila okresnému súdu, že pôvodná odporkyňa zomrela v januári 2007. Na tomto základe okresný súd opakovane skúmal otázku podmienok konania, t. j. či vzhľadom na neskončenie dedičského konania môže ďalej pokračovať v napadnutom konaní. Túto otázku riešil bezprostredne po zistení smrti pôvodnej odporkyne, následne na návrh odporkyne v auguste 2013, v januári 2014 a následne aj v marci 2014 bez toho, aby došlo k súvislejšiemu obdobiu prerušenia napadnutého konania. Skutočnosťou, ktorá tiež ovplyvnila priebeh napadnutého konania, bola otázka právneho zastúpenia odporkyne, ktorá opakovane podávala odvolania proti rozhodnutiam o ustanovení právneho zástupcu, a následne v období po auguste 2018 okresný súd zisťoval stav konania vo veci odporkyňou uplatneného nároku na poskytnutie právnej pomoci centrom, ktoré bolo predmetom rozhodovania aj v systéme správneho súdnictva.

34. Uvedené okolnosti objektívneho charakteru (úmrtie), subjektívneho charakteru (opakované návrhy odporkyne na prerušenie konania, žiadosť o priznanie nároku na právnu pomoc) nepochybne prispeli k plynulosti a celkovému trvaniu napadnutého konania. Uvedenú okolnosť nemožno pripočítat' na ťarchu sťažovateľky (aj vzhľadom na to, že tieto okolnosti sa týkajú v zásade žalovanej strany), obdobne ich však nemožno pripočítat' na ťarchu okresného súdu. Zároveň je potrebné tiež uviesť, že k úmrtiu pôvodnej odporkyne došlo 30. januára 2007, t. j. po troch rokoch a šiestich mesiacoch od začatia konania, čo sa javí byť dostatočným časom na meritórne rozhodnutie aj vzhľadom na absenciu prvkov právnej alebo skutkovej zložitosti veci. Úmrtie pôvodnej odporkyne malo teda vplyv na priebeh napadnutého konania aj z dôvodu postupu okresného súdu v napadnutom konaní.

35. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotí, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, je postup okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

36. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že napadnuté konanie v čase rozhodovania ústavného súdu trvalo približne 18 rokov a 6 mesiacov bez toho, aby okresný súd vôbec meritórne rozhodol. Z uvedeného času okresný súd nekonal v rozsahu 2 rokov a 8 mesiacov, keď napadnuté konanie bolo prerušené do právoplatného skončenia konania vedeného pod sp. zn. 14 C 20/2005. V napadnutom konaní opakovane rozhodoval krajský súd, resp. aj najvyšší súd – vždy o otázkach procesného charakteru (prerušenie konania do skončenia dedičského konania a otázka právneho zastupovania odporkyne). Uvedené odvolacie konania, resp. dovolacie konanie trvali štandardnú dobu, preto možno konštatovať, že celkovú dĺžku napadnutého konania možno pričítať primárne na ťarchu okresného súdu, a to aj po zohľadnení okolností vymedzených v bodoch 33 a 34 tohto nálezu.

37. Vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania (18 rokov a 6 mesiacov) bez jediného meritórneho rozhodnutia ústavný súd nepovažoval za potrebné podrobnejšie skúmať jednotlivé obdobia nečinnosti okresného súdu, resp. priebeh napadnutého konania, keď v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu uvedený stav je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľný a sám osebe je spôsobilým dôvodom na vyslovenie porušenia základného práva strany sporu na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. jej práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. IV. ÚS 127/08, IV. ÚS 155/09, IV. ÚS 82/2010, II. ÚS 662/2017, IV. ÚS 9/2020).

38. Postup okresného súdu v napadnutom konaní takto ústavný súd bez ďalšej hlbšej analýzy charakterizuje ako neefektívny a nesústredený, t. j. taký, ktorý nevedol k rýchlemu a účinnému poskytnutiu súdnej ochrany nároku, ktorý uplatnila sťažovateľka v žalobe. Postup okresného súdu v napadnutom konaní nepochybne v určitej miere ovplyvnili spomenuté okolnosti na žalovanej strane, tieto okolnosti (ktoré nemožno považovať za výnimočné alebo mimoriadne) však nemôžu okresný súd zbavovať zodpovednosti za následky, ktoré sú takýmto neefektívnym postupom spôsobené, špecificky za porušenie označených práv sťažovateľky.

39. Pokiaľ ide o odkaz zákonného sudcu na personálno-organizačné okolnosti (vysoký počet pridelených vecí, rozhodovanie zostatkovej agendy), ktorý možno vnímať ako obranu okresného súdu, ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej nie je možné prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezabavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (IV. ÚS 97/04, IV. ÚS 136/03, IV. ÚS 35/06, II. ÚS 481/2017). Rovnako tak uviedol, že hoci nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu

či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania (pozri napr. I. ÚS 119/03, II. ÚS 179/2013, II. ÚS 264/2013, II. ÚS 481/2017).

40. Obdobne ústavný súd neakceptoval odkaz zákonného sudcu na nemožnosť nariadiť pojednávanie v dôsledku ochorenia COVID-19, keďže v čase, keď tieto okolnosti vznikli (marec 2020), už napadnuté konanie trvalo vyše 16 rokov, t. j. dobu, ktorá zjavne presahovala ústavne akceptovateľný rámec. Neobstojí ani námietka, že sťažovateľka nevyužila právne prostriedky nápravy namietaného stavu. V prvom rade sám okresný súd poukazoval na to, že sťažovateľka žiadala nariadiť pojednávanie s tým, že samotná sťažovateľka poukázala na ďalšie podanie, v ktorom žiadala o nariadenie pojednávania. Možno súhlasiť so sťažovateľkou, že nahliadnutie do spisu nie je efektívnym prostriedkom na nápravu namietaného stavu. Ústavný súd podanie sťažnosti predsedovi súdu nepovažuje za podmienku podania ústavnej sťažnosti, nemôže teda zakladať dôvod odmietnutia ústavnej sťažnosti pre jej neprípustnosť, resp. dôvod na nevyhovenie ústavnej sťažnosti, na druhej strane využitie tohto právneho prostriedku môže nepochybne v určitých situáciách viesť k náprave namietaného stavu (m. m. IV. ÚS 143/2022). V aktuálne prerokúvanej veci vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania však nemožno vnímať ani tento právny prostriedok ako spôsobilý napraviť už vzniknutý ústavne neakceptovateľný stav. Obranu okresného súdu preto ani z tohto hľadiska nebolo možné akceptovať.

41. Na podklade skutočností uvedených v bodoch 31 až 40 tohto nálezu ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd v napadnutom konaní pri prejednávaní veci postupoval nesústreďene a neefektívne. Okresný súd nezvolil taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu rozhodnutiu veci samej, a tým aj k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (strán sporu). Neefektívnym postupom okresného súdu tak bolo v napadnutom konaní porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ústavný súd rozhodol v súlade s čl. 127 ods. 2 prvou vetou ústavy a § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

42. Vzhľadom na to, že v napadnutom konaní do času rozhodnutia ústavného súdu o ústavnej sťažnosti okresný súd meritórne nerozhodol, ústavný súd požiadavke sťažovateľky, aby prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prieťahov, vyhovel tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto nálezu [§ 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

43. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

44. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

45. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie

vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

46. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka si uplatnila primerané finančné zadosťučinenie v sume 6 000 eur, ktoré odôvodnila skutočnosťami bližšie uvedenými v bode 7 tohto nálezu.

47. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

48. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, ústavný súd v neprospech okresného súdu hodnotil predovšetkým jeho neefektívny a nesústreďený postup, ktorým je v zásade poznačené konanie ako celok. Ústavný súd čiastočne v prospech okresného súdu hodnotil to, že postup sťažovali okolnosti na žalovanej strane objektívneho, ako aj subjektívneho charakteru. Na podklade týchto skutočností ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľke v sume 4 000 eur (bod 2 výroku tohto nálezu). Vzhľadom na priznanie finančného zadosťučinenia v sume 4 000 eur oproti sťažovateľkou navrhovanej sume 6 000 eur vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

49. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 492,31 eur.

50. Návrh na priznanie trov právneho zastúpenia ústavný súd posudzoval podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Sťažovateľke priznal trovy právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie ústavnej sťažnosti) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2022 v sume 193,50 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2022 v sume 11,63 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo spolu predstavuje sumu 410,26 eur. Vychádzajúc zo zistenia, že právny zástupca sťažovateľky je platcom dane z pridanej hodnoty (zistené zo stránky <www.financnasprava.sk>, pozn.), uvedená suma bola zvýšená o túto daň vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov o sumu 82,05 eur. Celková hodnota náhrady trov konania takto predstavuje sumu 492,31 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Vzhľadom na to, že replika sťažovateľky neobsahovala žiadnu novú argumentáciu, ústavný súd náhradu trov konania za tento úkon sťažovateľke nepriznal (bod 5 výroku tohto nálezu).

51. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu